

(Ne)sloboda podnikania lekárov

Michal Mrva

ÚVOD

Sloboda voľby povolania a podnikania je v podmienkach právneho poriadku SR zakotvená v čl. 35 Ústavy SR. V predmetnom ustanovení v ods. 1 ústavodarca zakotvil pre jednotlivcov právo slobodne si vybrať povolanie, vrátane prípravy naň, ako aj slobodne sa rozhodnúť, či jednotlivec bude podnikáť alebo vykonávať inú zárobkovú činnosť. V ods. 2 predmetného článku potom ústavodarca zakotvil pre zákonodarcu oprávnenie stanoviť podmienky a obmedzenia výkonu určitých povolání alebo činností, nakoľko každú slobodu možno za určitých (racionálne odôvodnených) podmienok a ochrany práv a slobôd iných) limitovať.¹

Samotná sloboda podnikania alebo slobodného podnikania je pojem, ktorý odkazuje na slobodu v ekonomickom zmysle slova, nakoľko je vyjadrením tej časti slobody, ktorá umožňuje jednotlivcovi vybrať si spôsob získavania zdrojov pre vlastnú ekonomickú existenciu a seberealizáciu.

Uvedená, ústavou zakotvená, sloboda nachádza svoju konkretizáciu vo viacerých právnych predpisoch, spomedzi ktorých možno dať do pozornosti najmä zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 513/1991 Z. z.“), ktorý v ustanovení § 2 ods. 1 zavádza legálnu definíciu podnikania, keď uvádza, že: „Podnikaním sa rozumie sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku alebo na účel dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu.“

V ustanovení § 2 ods. 2 potom predmetný zákon definuje osobu podnikateľa, pričom za túto osobu sa považuje: *osoba zapísaná v obchodnom registri; osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia; osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov; fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.*

¹ Ďalšie časti čl. 35, ako aj nasledujúce články sú venované najmä pracovnoprávnym vzťahom (individuálnym či kolektívnym) a sociálnemu zabezpečeniu.

Abstract

The article is dedicated to the (un)freedom of business of medical doctors, while the focus is on the problem of the presumption of business activity by medical doctors who do not actually carry out the activity in question. Despite the contradiction with the actual state of the matter, Social Insurance Corporation and some courts of the Slovak Republic (including the second attempt of the large senate of the Supreme Court of the Slovak Republic) came to the conclusion that the legal order of the Slovak Republic allows medical doctors to be regarded as entrepreneurs even though this is not the case in reality, due to mistakes that arose in the past. For many medical doctors, this situation has an impact in their economic sphere, as they are obliged to pay contributions for sickness and pension insurance due to the presumption of the performance of business activities by them.

Keywords

Freedom of business, Unfreedom, Medical doctor, Taxes, Courts

Author

doc. JUDr. Mgr. Michal Mrva, PhD., LL. M
Katedra teórie práva a filozofie práva
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
michal.mrva@flaw.uniba.sk

Cite

MRVA, Michal. Sloboda voľby povolania. In *Historia et theoria iuris*, 2022, roč. 14, č. 1, s. 127 – 134.

Podnikanie ako činnosť je teda charakterizovaná piatimi znakmi, ktoré musia byť splnené kumulatívne, pričom posudzovanie naplnenia jednotlivých znakov závisí od druhu podnikateľskej činnosti.²

Konkrétne ide o tieto znaky:

- sústavná činnosť,
- samostatnosť podnikateľa,
- vykonávanie podnikateľskej činnosti vo vlastnom mene podnikateľa,
- realizovanie podnikateľskej činnosti za účelom dosahovania zisku.³

Ak by niektorý z týchto znakov splnený nebol, zrejme nebude môcť byť reč o podnikaní, ale pôjde o iný druh činnosti jednotlivca. Ide o logický dôsledok absencie splnenia kritéria legálnej definície.

Uvedená právne úprava je úpravou všeobecnou, pričom jednotlivé a špeciálne právne predpisy, upravujú výkon podnikania rôznymi subjektami a v rôznych sférach života spoločnosti. Tieto špeciálne právne predpisy a normy v nich obsiahnuté upravujú predpoklady a podmienky pre výkon podnikateľskej aktivity pre druhovo určené subjekty, ktoré sa rozhodnú pre výkon podnikateľskej aktivity v konkrétnej sfére (napr. obchod, poľnohospodárstvo, právne služby, poskytovanie zdravotnej starostlivosti a pod.). Ako príklad možno uviesť ustanovenie § 2 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov, v ktorom je uvedené, že: „*Živnosťou je sústavná činnosť prevádzkovaná samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku alebo za účelom dosiahnutia merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, ak ide o hospodársku činnosť registrovaného sociálneho podniku podľa osobitného predpisu, a za podmienok ustanovených týmto zákonom.*“

Rovnako (vzhľadom na obsah príspevku) možno dať ako príklad do pozornosti aj ustanovenie § 3 ods. 4 či § 4 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 578/2004 Z. z.“), podľa ktorého zdravotnícke povolanie možno vykonávať nielen v pracovnoprávnom vzťahu, ale aj ako podnikateľskú činnosť.

Právna úprava obsiahnutá v jednotlivých právnych predpisoch tak výkon rôznych druhov podnikateľských aktivít reguluje, a to za účelom zabezpečenia požadovanej úrovne a kvality týchto rozmanitých druhov podnikateľských aktivít, ako aj za účelom ochrany života, zdravia, majetku, či iných hodnôt a záujmov fyzických a právnických osôb. Predmetné ciele sú legitímne a regulácia výkonu rôznych druhov podnikateľských aktivít je nevyhnutná a žiaduca (samozrejme pri zohľadnení proporcionality medzi nutnou mierou regulácie a slobody podnikania).

Z uvedeného je zřejmé, že ústavodarca v čl. 35 Ústavy SR predpokladal a predpokladá reguláciu výkonu podnikania s tým, že zákon má a môže stanoviť rôzne obmedzenia a povinnosti, ktoré je potrebné rešpektovať, či splniť pri výkone rôzneho druhu podnikateľských aktivít. Na druhej strane, logicky, nie je možné zákonom prikázať určitému druhu subjektov podnikateľskú aktivitu vykonávať proti jej vôli. Uvedené konštatovanie je priamym dôsledkom toho, že podnikanie je v Ústave SR definované ako sloboda a nie ako povinnosť (teda jej opak).

Ak majú subjekty právo slobodne sa rozhodnúť, či budú alebo nebudú vykonávať podnikateľskú aktivitu, je vylúčené, aby zákonodarca týmto subjektom (alebo niektorým z nich) výkon podnikateľskej aktivity nanútil autoritatívnym rozhodnutím. V takomto prípade by už nešlo o slobodu podnikania, ale o povinnosť podnikania, čo je jasný nezmysel a nemá oporu v právnom poriadku moderných demokratických a právnych štátov.

Nutne spomenúť, že sloboda podnikania zaručuje dôležitú stránku utvárania vlastného života rozvoja osobnosti, a to sebarealizáciou cez podnikateľskú činnosť. Pojem sloboda (podnikania) v sebe

² PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 4. vydanie.* Bratislava: C.H.Beck, 2013, s. 12.

³ SUCHOŽA, Jozef. *Obchodný zákonník a súvisiace predpisy.* Bratislava: Eurounion spol. s r. o., 2003, s. 31.

obsahuje moc človeka „*konať alebo nekonať hocjakú jednotlivú činnosť podľa rozhodnutia alebo názoru mysle, prostredníctvom ktorého je uprednostnená jedna, alebo druhá možnosť. Tam, kde nemá človek moc vykonať ani jednu z možností podľa svojej voľby, tam nemá slobodu, je podriadený nevyhnutnosti.*“⁴ Sloboda podnikania teda zrejme bude naplnená len vtedy, ak sa jednotlivec môže sám a na základe vlastného prejavu vôle rozhodnúť, či podnikáť chce a bude alebo nie. Ak ústavodarca zakotvuje slobodu podnikania, nemožno ju odvodzovať z opomenutia subjektu (teda z nekonania a neprejavenia jeho vôle) alebo z autoritatívneho rozhodnutia orgánu verejnej moci. V takomto prípade je zrejme, že určite nejde o slobodu a je otázne, či ide vôbec o podnikanie, ktoré vyžaduje aktívny prístup subjektu a realizáciu určitých činností. O slobodu podnikania ide teda jednoznačne len v prípade, ak sa jednotlivec sám rozhodne vykonávať podnikanie, pričom v takomto prípade štát môže jeho slobodu do určitej miery limitovať.⁵ Opačný prístup nie je racionálny a nemá oporu nielen vo filozofickej kategórii slobody, ale ani v právnom poriadku moderných demokratických a právnych štátov.

Možno konštatovať, že nedostatočná právna úprava obsiahnutá v zákone č. 578/2004 Z. z. v spojení s § 5 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) mala a má za následok vznik mnohých sporov ohľadom toho, či určité subjekty nutne považovať za podnikateľov, aj keď podnikateľskú aktivitu nevykonávajú, alebo nie. Spornosť tejto skutočnosti sa prejavuje aj v dlhodobu nejednotnej rozhodovacej praxi súdov Slovenskej republiky, pričom ani veľký senát Najvyššieho súdu SR nebol v danej otázke jednotný, keď v relatívne krátkom čase sa uzniesol na dvoch úplne protichodných rozhodnutiach. Podrobnejšie je problematika analyzovaná v tomto príspevku, ktorý je venovaný analýze toho, ako sa niektoré subjekty (lekári) stali v dôsledku svojho nekonania a rozhodnutia Sociálnej poisťovne či súdov SR podnikateľmi proti svojej vôli.

(NE)SLOBODA PODNIKANIA LEKÁROV

Problém neslobody výkonu podnikateľskej činnosti u niektorých lekárov, na ktorú problematiku je zameraný tento príspevok súvisí s právnou úpravou obsiahnutou v zákone č. 578/2004 Z. z., podľa ktorej, poskytovatelia zdravotnej starostlivosti sú poskytovateľmi (podľa § 4 predmetného zákona), ak ide o:

- a) fyzickú osobu-podnikateľa alebo právnickú osobu, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe

⁴ LOCKE, John. An essay concerning human understanding. Vol. I. (Edited by A. C. Fraser). Oxford: Clarendon Press, 1844, s. 316.

⁵ Podľa B. Usačeva: „*Obsah pojmu sloboda je možné vysvetľovať z mnohých hľadísk. Z najjednoduchšieho uhla pohľadu ide o možnosť subjektu konať tak, ako sám chce, bez tlaku a obmedzení. Rozhodovať sa len na základe svojich potrieb, svojich priorít a túžob, bez ohľadu na potreby, priority alebo túžby niekoho iného. Takáto absolútna sloboda je však utópiou. Už Rousseau formuloval existenciu nevyhnutných hraníc slobody – sú dané slobodou iných ľudí (Moja sloboda sa končí tam, kde sa začína sloboda druhého). Podobne podľa racionalistu Descarta znamená pojem sloboda „možnosť hovoriť a konať akokoľvek a jedinou hranicou slobody je sloboda ostatných“.* Vznik zákonov a samozrejme aj vznik štátu bol odôvodnený práve snahou objektivizovať hranice slobody každého člena spoločenstva na rozumnú mieru – teda tak, aby sloboda jednotlivca zostala do určitej miery zachovaná a pritom nerušila alebo nezasahovala do slobody ostatných členov spoločenstva. Okrem potenciálneho konfliktu medzi subjektmi spoločenstva navzájom následne vzniká nový konflikt – medzi spoločenstvom (štátom) a jeho členmi (občanmi). Filozofia a aj právo sa vedome a opakovane vracajú k hľadaniu hraníc medzi oprávneniami spoločnosti a slobodou jednotlivca. Je totiž omnoho jednoduchšie (zákonom) stanoviť spravodlivé hranice medzi subjektmi spoločenstva navzájom, ako stanoviť spravodlivé hranice medzi záujmami spoločnosti a jednotlivca. K určení hraníc medzi subjektmi spoločenstva možno nájsť návod aj v Ústave SR. V Ústave SR sú povinnosti ponímané ako medze základných práv a slobôd jednotlivého občana, za ktorými sa začínajú práva a slobody iného občana. Takto chápané povinnosti sú v ústave spravidla vyjadrené vo forme zákazov, resp. určitých pokynov.“

USAČEV, B. Teoretické a právne vymedzenie osobnej slobody. Prístupné dňa 12.01.2023 na: <https://www.projustice.sk/teoria-prava/teoreticke-a-pravne-vymedzenie-osobnej-slobody>.

1. povolenia alebo povolenia na poskytovanie lekárenskej starostlivosti podľa osobitného predpisu,
2. živnostenského oprávnenia podľa osobitného predpisu,
3. rozhodnutia o nariadení vytvorenia mobilného odberového miesta,
- b) fyzickú osoba-podnikateľa, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe,
- c) fyzickú osobu-podnikateľa alebo právnická osoba, ktorá poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia na prevádzkovanie prírodných liečebných kúpeľov alebo povolenia na prevádzkovanie kúpeľnej liečebne podľa osobitného predpisu, alebo
- d) fyzickú osobu, na základe súhlasu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky na dočasný a príležitostný výkon zdravotníckeho povolania.

Táto právna úprava nie je sama o sebe problematická, ale problém nastáva v systematických prepojeniach na iné právne predpisy, a to najmä na úseku správy daní a odvodov (osobitne vo vzťahu k odvodom v oblasti sociálneho zabezpečenia podľa zákona č. 461/2003 Z. z. Ako uvedený problém vznikol a ako sa prejavuje?

Po tom, čo nadobudla účinnosť právna úprava obsiahnutá v zákone č. 578/2004 Z. z., žiadali viacerí lekári, ktorí chceli začať alebo pokračovať vo výkone svojej podnikateľskej činnosti, Slovenskú lekársku komoru o vydanie licencie na výkon príslušného povolania (a to podľa § 68 zákona č. 578/2004 Z. z.), pričom na každú činnosť podľa vyššie uvedeného ustanovenia § 4 sa vydáva Slovenskou lekárskou komorou osobitná licencia, ktorá vytvára predpoklad pre to, aby lekár ako poskytovateľ zdravotnej starostlivosti mohol vykonávať podnikateľskú činnosť na úseku poskytovania zdravotnej starostlivosti. Tieto licencie sa podľa jednotlivých písmen § 4 zákona č. 578/2004 Z. z. označujú ako licencia „A“, licencia „B“, licencia „C“ a licencia „D“.

Ak si lekári v minulosti požiadali o vydanie licencie, Slovenská lekárska komora im obvykle vydala všetky licencie, na ktoré mali odbornú spôsobilosť, pričom lekári neboli informovaní o možných následkoch spojených s držbou uvedených licencií. Ak tak lekár potreboval iba licenciu „B“, avšak osobitne sa so Slovenskou lekárskou komorou nedohodol na tom, že mu má vydať iba tento konkrétny druh licencie, boli mu vydané (štandardne) všetky druhy licencií, na ktoré mal odbornú spôsobilosť. Lekári vec obvykle neriešili a nevenovali jej pozornosť a boli tak častokrát držiteľmi viacerých druhov licencií (niekedy aj všetkých štyroch), pričom väčšinou potrebovali len jednu alebo dve z nich.

Postupom času sa z tohto stavu stal značný právny problém, a to najmä v súvislosti s tým, ak lekár ukončil poskytovanie zdravotnej starostlivosti podľa licencie „B“. K tomu dochádzalo a dochádza najmä v súvislosti s odchodom lekára do dôchodku (avšak nielen), pričom v tomto prípade predmetný poskytovateľ splnil, v súvislosti s ukončením svojej podnikateľskej činnosti, všetky potrebné povinnosti, medzi ktoré patrilo (okrem obvyklých spojených s oznámením ukončenia výkonu podnikateľskej aktivity daňovému úradu, sociálnej poisťovni a zdravotným poisťovňami) najmä požiadať príslušný samosprávny kraj (odbor zdravotníctva) o zrušenie povolenia na prevádzkovanie svojej ambulancie (zdravotníckeho zariadenia), ako aj ukončiť zmluvné vzťahy so zdravotnými poisťovňami. Okrem toho lekári v tejto súvislosti väčšinou požiadali aj Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou o zrušenie platnosti číselného kódu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti. V spojení s týmito úkonmi, najmä však v súvislosti so zrušením povolenia na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia, prestali predmetní poskytovatelia spĺňať predpoklady na výkon zdravotníckeho povolania, a to podľa § 3 ods. 4 písm. b) v spojení s § 4 písm. a) bodu 1. zákona č. 578/2004 Z. z.

Predmetnými úkonmi považovali jednotliví lekári (poskytovatelia zdravotnej starostlivosti) svoju podnikateľskú činnosť za ukončenú a väčšinou aj svoju aktívnu fázu pracovného života. Napriek ich presvedčeniu a dobrej viery, nakoľko ďalej nevykonávali žiadnu podnikateľskú činnosť, sa ukazuje, že Slovenská republika (prostredníctvom svojich súdov) a najmä Sociálna poisťovňa ich stále

za podnikateľov považovala a považuje, a to bez ohľadu na skutočnosť, že žiadnu podnikateľskú činnosť reálne nevykonávajú. Táto situácia je paradoxná, nakoľko ide o zvláštny jav, kedy štát prezumuje výkon podnikateľskej aktivity zo strany subjektov, ktorí ju zjavne nevykonávajú, pričom ju možno označiť za stav neslobody podnikania. Ako tento stav vznikol? V zásade jednoducho. Už bolo spomenuté, že lekári, ktorí požiadali Slovenskú lekársku komoru o vydanie licencie, obdržali väčšinou od tejto inštitúcie všetky licencie, na ktoré mali odbornú spôsobilosť, a teda nielen jednu, ktorú nutne potrebovali. Najväčší problém však vznikol práve v súvislosti s licenciami typu „A“, pričom tento problém aj stále trvá.

Keďže lekári túto „inú“ licenciu obvykle nevyužívali, postupom času častokrát zabudli, že sú jej držiteľmi a pri ukončení podnikateľskej aktivity ju opomenuli Slovenskej lekárskej komore vrátiť (resp. zrušiť postupom podľa § 74 zákona č. 578/2004 Z. z.). Od držby predmetnej licencie typu „A“ však začala Sociálna poisťovňa odvodzovať (s poukazom na ustanovenie § 5 zákona č. 461/2003 Z. z.), že v prípade lekárov (jej držiteľov) ide o podnikateľov a teda o osoby, ktoré sú povinné platiť Sociálnej poisťovni odvody na povinné nemocenské a dôchodkové poistenie, pričom začala vymáhať aj nároky na doplatenie značných súm poistného (s poukazom na ustanovenia § 21 zákona č. 461/2003 Z. z.). Lekári, ktorí podnikateľskú činnosť nevykonávali sa voči rozhodnutiam Sociálnej poisťovne, ktorým sa im určovali dodatočné obdobia trvania nemocenského a dôchodkového poistenia s povinnosťou doplatiť príslušné odvody, sa bránili, a to vrátane podávania správnych žalôb. Rozhodovacia prax správnych súdov však nebola jednotná, a z tohto dôvodu vec riešil aj Najvyšší súd SR, a to v rozhodnutí veľkého senátu vo veci sp. zn. 1Vs/1/2019 zo dňa 30.04.2019, v ktorom bolo skonštatované, že: **„Podľa § 10 ods. 2 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti zdravotníckych pracovníkoch stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov samostatná zdravotnícka prax je poskytovaním zdravotnej starostlivosti v zdravotníckom zariadení, ktoré prevádzkuje iný poskytovateľ na základe povolenia alebo na inom mieste ako zdravotníckom zariadení, a preto licencia L1A nemá charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, keď sama o sebe nezakladá jej držiteľovi aj možnosť vykonávať licencovanú činnosť, ktorú môže vykonávať až na základe dohody /zmluvy/ s iným poskytovateľom. Pojem samostatná zdravotnícka prax v zmysle § 10 ods. 1 zákona č. 578/2004 Z.z. vykonávaná na základe licencie L1A nie je možné bez ďalšieho stotožniť s pojmom samostatná zárobková činnosť v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. a pojem licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe s pojmom oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu pre účely sociálneho poistenia.“**

Uvedeným rozhodnutím sa javil celý problém vyriešený a situácia ozrejmená. Ak lekár činnosť reálne nevykonával, nemohol byť považovaný za poskytovateľa zdravotnej starostlivosti a teda ani za podnikateľa.

Vec však nebola ozrejmená na dlho a radosť lekárov (držiteľov licencie „A“) netrvala dlho, a to z dôvodu, že veľký senát Najvyššieho súdu SR vec prejednal opakovane, a to pod sp. zn. 1Vs/3/2019, pričom dňa 24.11.2020 vydal rozhodnutie, v ktorom poprel svoje predchádzajúce stanovisko a uviedol, že: **„...v prípade držiteľov licencií L1A je naplnená formálna aj materiálna stránka oprávnenia na výkon činnosti, pretože neexistuje žiadna vonkajšia prekážka nezávislá od vôle držiteľa licencie, ktorá by mu bránila vykonávať samostatnú zdravotnícku prax, teda poskytovať zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení prevádzkovanom iným poskytovateľom alebo na inom mieste. Skutočnosť, že držiteľ licencie L1A uvedenú licenciu nevyužíva, neznamená reálnu nemožnosť jej využívania. Na to, aby licencia L1A nebola oprávnením podľa § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z., by musela existovať objektívna nemožnosť vykonávať činnosť, ktorá nespočíva v konaní, resp. nekonaní držiteľa oprávnenia.“**

Vzhľadom na uvedené držiteľ licencie L1A má postavenie (status) samostatne zárobkovo činné osoby v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.

Z uvedených dôvodov veľký senát v konaní vedenom pod sp.zn. 1Vs/3/2019 dospel k záveru, že je potrebné sa odchyliť od záveru veľkého senátu vo veci sp.zn. 1Vs/1/2019.

Na prvú otázku, teda „či licencia L1A vydaná lekárovi na výkon samostatnej zdravotníckej praxe podľa § 10 ods. 2 zákona č. 548/2004 Z.z. má alebo nemá charakter oprávnenia na výkon činnosti predpokladaného v § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z.“, uvádza nasledovnú odpoveď: **Licenciu L1A (na výkon samostatnej zdravotníckej praxe) ako samostatné oprávnenie na výkon zdravotníckeho povolania podľa § 3 ods. 4 písm. c/ zákona č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti treba považovať za oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu v zmysle § 5 písm. c/ zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 310/2006 Z.z., na základe ktorého je lekár - držiteľ licencie L1A, považovaný za samostatne zárobkovo činnú osobu.“**

V priebehu relatívne krátkeho časového obdobia sa tak veľký senát Najvyššieho súdu SR vyjadril k tej istej otázke odchyľne a namiesto toho, aby prispel k presvedčivému zjednoteniu aplikačnej praxe správnych súdov a Sociálnej poisťovne, vytvoril tak nepresvedčivú spleť protichodných zdôvodnení svojich rozhodnutí (čo je v príkrom rozpore s úlohou veľkého senátu, ale aj Najvyššieho súdu SR)⁶. Podľa časovo skoršieho rozhodnutia veľkého senátu Najvyššieho súdu SR totiž lekár, ktorý nevykonáva žiadnu činnosť, avšak je držiteľom licencie „A“ nie je podnikateľom, pričom podľa neskoršieho rozhodnutia veľkého senátu samotná držba tejto licencie zakladá postavenie lekára ako podnikateľa s povinnosťou platiť odvody z titulu nemocenského a dôchodkového poistenia.

Časovo neskoršie rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho súdu SR preberá toho času aj Najvyšší správny súd SR a odkazuje naň vo svojich rozhodnutiach, ktorými predmetnú problematiku rieši. Vychádza tak z logiky držby oprávnenia na výkon činnosti ako objektívnej skutočnosti umožňujúcej lekárovi výkon podnikateľskej činnosti, a to bez ohľadu na to, či konkrétny lekár túto činnosť aj vykonáva.

Uvedený záver sa tak dostáva do protikladu s definíciou podnikania podľa § 2 zákona č. 513/1991 Zb., ktoré ustanovenie v súvislosti s podnikaním predpokladá realizáciu sústavnej činnosti za účelom dosahovania zisku. Ak lekár takúto činnosť nevykonáva, ale je len držiteľom licencie (ktorú častokrát ani nežiadal a s odstupom času aj zabudol, že mu bola vydaná, nakoľko ju nikdy nevyužíval), nevykonáva žiadnu činnosť, a už vôbec nie činnosť, ktorá by bola činnosťou sústavnou.

Ak by bolo (v danej súvislosti) vzaté do úvahy kritérium dosahovania zisku, tieto údaje sú častokrát skreslené, nakoľko lekár pri ukončení podnikateľskej činnosti spravidla predáva svoj majetok, ktorý pri výkone svojej činnosti (ako podnikateľ) využíval, pričom uvedená skutočnosť sa prejaví v daňovom priznaní za predchádzajúci rok až niekoľko mesiacov po tom, čo podnikateľskú činnosť prestal vykonávať (daňové priznanie za rok 2022 sa totiž podáva až do konca marca 2023), pričom výška príjmu nie je príjmom v súvislosti s podnikateľskou činnosťou, ale v súvislosti s jej ukončením, avšak ak sa uvedená skutočnosť vyhodnotí ako príjem z podnikania (i keď sa oň nejedná), Sociálna poisťovňa vec vyhodnotí ako príjem dosiahnutý v súvislosti s držbou licencie „A“, a to napriek tomu, že ide o omyl a nesprávnu úvahu nemajúcu oporu v skutočnom stave veci.

Okrem toho (teda nenaplnenia týchto vyššie uvedených znakov podnikania), pri výkone podnikateľskej činnosti niektorých lekárov (ako poskytovateľov) nevzal Najvyšší súd SR a neberie ani Najvyšší správny súd SR do úvahy ani ďalšie formálne a materiálne-systematické súvislosti.

Ak je napr. reč o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, ktorí sú všeobecnými lekármi pre dospelých alebo pediatrami (všeobecnými lekármi pre deti a dorast), títo sa nachádzajú v situácii, že

⁶ Porovnaj: KÜHN, Zdeněk – BOBEK, Michal – POLČÁK, Radim et. al. *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006, s. 44.

poskytovanie zdravotnej starostlivosti podľa tzv. licencie „A“ ani nie je možné. Títo poskytovatelia všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti totiž nemajú katalóg zdravotných výkonov, na základe ktorého by mohli od pacientov požadovať priame platby (teda bez nároku na ich úhradu zo strany zdravotnej poisťovne), a preto v ustanovení § 7 ods. 2 (prvá veta) zákona č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 581/2004 Z. z.“), zakotvuje pre zdravotné poisťovne povinnosť uzatvoriť zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti s každým poskytovateľom všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ak má uzatvorenú dohodu o poskytovaní všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti najmenej s jedným jej poistencom. Rovnaká povinnosť (teda povinnosť uzatvoriť zmluvu so zdravotnou poisťovňou) platí aj pre všeobecného lekára, ktorý má podľa § 79 ods. 1 písm. y) bod 1. zákona č. 578/2004 Z. z., ako držiteľ povolenia alebo držiteľ licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe, povinnosť uzatvoriť zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti s príslušnou zdravotnou poisťovňou, ak ide o poskytovateľa všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ktorý má uzatvorenú dohodu o poskytovaní všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti najmenej s jedným poistencom zdravotnej poisťovne a poskytuje zdravotnú starostlivosť plne uhrádzanú alebo čiastočne uhrádzanú na základe verejného zdravotného poistenia.

Je zrejmé, že všeobecný lekár pre dospelých poskytuje zdravotnú starostlivosť, ktorá je plne uhrádzaná z verejného zdravotného poistenia, a preto ak ho pacient požiada o poskytnutie zdravotnej starostlivosti, môže mu ju poskytnúť iba za úhradu poskytnutú zdravotnou poisťovňou a za žiadnych okolností nie za úhradu od pacienta.

Ak teda nemal takýto poskytovateľ (všeobecný lekár) uzatvorenú zmluvu so žiadnou zdravotnou poisťovňou, nemohol mať ani príjem z poskytovania zdravotnej starostlivosti (ako všeobecný lekár pre dospelých alebo ako pediater), a to bez ohľadu na skutočnosť, že bol držiteľkou licencie „A“ na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolání lekár. Bez platne uzatvorenej zmluvy aspoň s jednou zdravotnou poisťovňou totiž ako všeobecný lekár alebo pediater nemá možnosť legálne dosahovať úhrady za poskytovanie zdravotnej starostlivosti, a teda ani dosahovať z tejto činnosti príjem, z ktorého by následne mal platiť sociálne odvody.

Najvyšší súd SR a aj Najvyšší správny súd SR vo svojich rozhodnutiach nerozlišujú medzi jednotlivými poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, ktorých právny režim poskytovania zdravotnej starostlivosti je úplne odlišný. Kým napríklad poskytovateľ zdravotnej starostlivosti poskytujúci zubno-lekársku starostlivosť (resp. iný poskytovateľ ako všeobecný lekár a pediater) nemá povinnosť mať uzatvorenú zmluvu so zdravotnou poisťovňou, a teda môže poskytovať zdravotnú starostlivosť pacientom na základe cenníka zdravotných výkonov, a teda za tieto služby mu pacienti môžu platby uhrádzať priamo, všeobecný lekár a ani pediater takúto možnosť nemajú, nakoľko sú povinnými zmluvnými partnermi zdravotných poisťovní, ktoré za jednotlivých pacientov všeobecných lekárov uhrádzajú tzv. kapitačné platby, a to bez ohľadu na rozsah poskytnutej zdravotnej starostlivosti.

Okrem všetkého vyššie uvedeného lekár ako poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, ktorý poskytuje zdravotnú starostlivosť na základe povolenia alebo na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe musí splniť povinnosti, ktoré by mu vyplývali zo zákona č. 578/2004 Z. z., a to najmä do 90 dní od právoplatnosti licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe požiadať Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou o pridelenie číselného kódu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti (§ 79 ods. 7 zákona č. 578/2004 Z. z.), a to v zmysle § 20 ods. 1 písm. d) zákona č. 581/2004 Z. z.

Ak by o tieto číselné kódy lekár ako poskytovateľ zdravotnej starostlivosti nepožiadaval ako držiteľ licencie „A“ (na výkon samostatnej zdravotníckej praxe v povolání lekár v odbore všeobecné lekárstvo), nemohol by zdravotnej poisťovni vykazovať poskytnutú zdravotnú starostlivosť a ani prepísať pacientovi žiadny liek alebo zdravotnícku pomôcku (teda by vlastne nemohol poskytnúť

zdravotnú starostlivosť). Za týmto účelom vedie Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou podľa § 20 ods. 1 písm. e) bod 4. zákona č. 581/2004 Z. z. register poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, ktorý obsahuje identifikačné číslo, názov, adresu sídla, právnu formu, číselný kód poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, druh a identifikátor zdravotníckeho zariadenia, dátum pridelenia číselného kódu, dátum ukončenia platnosti číselného kódu, dátum pozastavenia platnosti číselného kódu, dátum ukončenia pozastavenia platnosti číselného kódu, adresu výkonu odbornej činnosti, meno a priezvisko, rodné číslo alebo dátum narodenia štatutára, adresu štatutára, meno, priezvisko a titul odborného zástupcu, dátum narodenia odborného zástupcu a rodné číslo zdravotníckeho pracovníka, ktorý je odborným zástupcom.

Vyššie uvedené systematické súvislosti nechal Najvyšší sud SR a neberie toho času ani Najvyšší správny súd SR vôbec do úvahy, čo je na škodu veci a celej situácie, ktorá sa tak javí ako argumentačne ťažko udržateľná.

ZÁVER

Cieľom tohto príspevku bolo poukázať na niektoré aspekty (ne)slobody podnikania v súvislosti s podnikaním lekárov, ktorí sa v dôsledku zanedbania určitých povinností, ktoré im nevyplývajú zo zákona č. 578/2004 Z. z. dostávajú do pasce dlhov na odvodoch do Sociálnej poisťovne, ktorá ich považuje za podnikateľov, ktorí majú povinnosť platiť odvody pre účely nemocenského a dôchodkového poistenia, a to napriek tomu, že v skutočnosti žiadnu podnikateľskú činnosť nevykonávajú.

Celá situácia je komplikovaná aj nejednotnou rozhodovacou praxou vrcholných súdnych autorít SR, pričom zatiaľ posledný pokus o jej zjednotenie naráža (prinajmenšom u niektorých druhov lekárov, ktorými sú všeobecná lekári) na neudržateľnosť záverov rozhodnutia veľkého senátu Najvyššieho súdu SR vo veci sp. zn. 1Vs/3/2019 zo dňa 24.11.2020, a to z hľadiska formálne⁷ a materiálne-systematických⁸ väzieb na iné zákonné ustanovenia, ktoré pre výkon podnikateľskej aktivity zo strany lekárov vyžadujú splnenie viacerých zákonných povinností, bez splnenia ktorých nemožno zdravotnú starostlivosť poskytovať a teda ani vykonávať podnikateľskú činnosť.

V podmienkach Slovenskej republiky sa tak týmto rozhodnutím formálny stav (držba licencie „A“) povyšuje nad skutočnosť a vytvára sa fikcia výkonu podnikateľskej činnosti zo strany niektorých lekárov, napriek tomu, že je zrejmé, že o žiadny výkon podnikateľskej činnosti z ich strany nešlo a nejde. Paradoxne sa touto fikciou prezumuje výkon podnikateľskej činnosti o subjektov, ktoré o to ani nemajú záujem a na ich strane tak vzniká akási nesloboda (resp. povinnosť) podnikania, pričom poukázanie na uvedenú skutočnosť, ktorá je paradoxná, bolo aj cieľom tohto príspevku.

Uvedenú situáciu by mal Najvyšší správny súd SR vyriešiť tým, že by ako novozriadená inštitúcia mala predmetný problém uchopiť spôsobom, ktorý bude brať zreteľ nielen na formálne a materiálne-systematické väzby jednotlivých právnych predpisov Slovenskej republiky, ale aj s ohľadom na právno-teoretické a filozofické východiská slobody podnikania, ktoré boli v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu SR do značnej miery opomenuté.

⁷ Bližšie pozri: MRVA, Michal – TURČAN, Martin. *Interpretácia a argumentácia v práve*. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2016, s. 55 – 62.

⁸ Tamže, s. 80 – 118.